

DRŽAVA IZRIVA PRIVATNE POSOJILJEMALCE

Velimir Bole, Jože Mencinger, Franjo Štiblar, Robert Volčjak

6

Vse tri komponente domačega končnega trošenja se zmanjšujejo; še najmanj trošenje prebivalstva, bolj pa trošenje države in investicije. Nezaдостno povpraševanja v industriji postaja višja ovira kot sredi 2011, v storitvenih sektorjih pa se nezaдостno povpraševanje ni zmanjšalo pod krizno raven iz leta 2009. Pričakovana dinamika trošenja se hitro zmanjšuje tako v industriji kot v storitvenih dejavnostih. Tudi v EU se pričakovanja storitvenih podjetij podobno hitro poslabšujejo. Izvoz vse hitreje izgublja moč vlečnega konja gospodarske aktivnosti, kar ob recesiji v EU in pesimističnih napovedih ne preseneča. Hitrejšje padanje uvoza kot izvoza le potrjuje, da so recesijske tendence v Sloveniji močnejše kot v EU - blagovno bilanco izravnavamo vse bolj osiromašeni. Gospodarska klima se je v oktobru dodatno ohladila, na to je vplivalo znižanje zaupanja v vseh dejavnostih; vse tare premajhno povpraševanje. Tudi gospodarska klima in poslovni optimizem v EU27 sta se oktobra v primerjavi z oktobrom lani poslabšala predvsem zaradi zmanjšanja naročil.

Industrijska produkcija se znova krči, v predelovalni dejavnosti bolj kot v rudarstvu. Industrijska produkcija se krči tudi v EU; v septembru se je zmanjšala v osemnajstih, povečala pa v štirih članicah, za katere imamo podatke. Gradbeništvo in domače turistično povpraševanja upadata, turizem popravljajo tuji turisti. Aktivnost v transportu se krči, posebno hitro v zračnem prevozu potnikov; izjema je pomorski prevoz. Na trgu dela se je stanje nekoliko poslabšalo; število aktivnih prebivalcev se zmanjšuje, število brezposelnih pa se je oktobra spet vrnilo na lansko oktobrsko raven. Med novimi iskanci zaposlitve jih največ išče prvo zaposlitev, slede jim tisti, ki jim je preteklo delo za določen čas; med tistimi, ki so se odjavili z zavodov, se je zaposlila slaba polovica. Stopnja brezposelnosti in število brezposelnih v EU in v območju evra nezadržno rasteta.

Cene na drobno so oktobra porasle, bolj dolgoročna dinamika je ostala nespremenjena; povečale so se cene blaga, medtem ko so cene storitev padle. Harmonizirani indeks življenjskih stroškov v Sloveniji raste hitreje kot v evro območju predvsem po zaslugi hitrejšje rasti cen energije. Proizvajalčeve cene se oktobra niso spremenile, prehitvejajo cene za domači trg in trge držav izven EU, zaostajajo pa cene proizvodov namenjenih izvozu v EU. Pričakovanja ne kažejo opaznega spreminjanja dinamike proizvajalčevih cen in cen na drobno blaga, pričakovane cene storitev pa se hitro umirjajo in so že na ravni, ki so jo dosegle v kriznem letu 2009. Cene surovin (v evrih) so v zadnjem mesecu (do sredine novembra) padle, najbolj cene hrane, medtem ko so najbolj porasle cene zlata. Sredi

novembra so bile cene surovin še precej višje kot pred letom. Povprečne plače se še naprej znižujejo, zmanjšala se je tudi njihova bolj dolgoročna dinamika; drugače je le v štirih manjših panogah. Ker se je število plačanih ur močno zmanjšalo, je povprečna plača na uro zrasla.

Po zelo močnem padcu javnofinančnih prihodkov v septembru, so v oktobru prihodki močno porasli in v veliki meri nadomestili septembrski izpad; ker je bil izpad največji pri neposrednih davkih in ostalih prihodkih, je bil tudi porast največji prav pri teh davčnih oblikah. Tudi prihodki od domačih davkov na blago in storitve so se oktobra, po opaznem septembrskem padcu, močno povečali. Negotovost ostaja, saj tudi podatki ostajajo nezanesljivi. Krediti privatnemu nefinančnemu sektorju se še naprej zmanjšujejo, tudi depoziti so se septembra zmanjšali. Tudi v evro območju se zmanjšujejo tako skupni krediti privatnim osebam kot tudi skupni depoziti privatnih oseb. V Sloveniji se je začelo zmanjševanje kreditov sredi 2010, ko je BS začela zaostrovati kapitalske zahteve, v evro območju pa septembra lani, ko jih je zaostрила EBA. Veliko bank zaostrene kapitalske zahteve skuša doseči z zmanjševanjem obsega terjatev. Po drugem četrtletju lani je rast kreditov privatnemu sektorju začela zmanjševati tudi država. Ker ima otežen dostop do denarja na kapitalskih trgih, se je začela še v večji meri zatekati po denar k domačim bankam in umikati depozite iz bank. Tako še dodatno zmanjšuje podporo bank gospodarstvu in prebivalstvu, povečuje nestabilnost likvidnosti bančnega sistema, in ogroža kvaliteto bančnega portfelja ter rezultate domačih in tujih bank. Uspešno izravnavanje blagovne bilance (z zmanjšanjem vrednosti izvoza in uvoza) ob rasti storitvenega presežka vodi v znaten presežek v tekoči bilanci s tujino. Zato se zunanja zadolžitev zmanjšuje.

GOVERNMENT CROWDS OUT PRIVATE CREDIT TAKERS

Velimir Bole, Jože Mencinger, Franjo Štiblar, Robert Volčjak

8

All three components of domestic final demand decreased; the least private spending, more government spending and investments. Insufficient demand in industry became higher barrier than it had been in the middle of 2011, while insufficient demand in services has not altered since the beginning of the crisis in 2009. Expected dynamics of demand decreased rapidly both in industry and services. Expected dynamics in services decreased in EU, as well. Exports are gradually losing power to be the locomotive of economic activity which is not surprising taking into account recession and pessimistic predictions in EU. Faster drop of imports than exports indicates that recession tendencies in Slovenia are stronger than in EU – trade balance is being achieved by impoverishment. Business climate in October cooled because of decreased confidence in all economic activities; all are affected by insufficient demand. Business climate and optimism worsened in EU27 as well, mainly due to lack of orders.

Industrial production shrank again, in manufacturing more than in mining; it is decreasing also in EU27. In September, industrial production decreased in eighteen and increased in four among twenty two countries for which data exist. Construction and domestic tourism declined, tourism was being rescued by foreign tourists. Activity in transportation branches declined, with air transportation being in the worst state, while maritime transportation being an exemption. The situation in the labor market worsened; number of active population decreased while number of registered job seekers returned to the last year record level. Among jobseekers majority are newcomers; they are followed by people for whom job terminated. Among those leaving employment offices, half got new jobs. Unemployment rate and number of unemployed in EU27 and in the euro area continue growing.

Retail sale prices increased in October, longer run dynamics remained unaltered; prices of goods increased, prices of services decreased. Harmonized costs of living index in Slovenia increased more than in EU27 mainly due to higher jump of energy prices. Producers prices did not alter, prices of the products for domestic and non-EU countries lead, prices of the products for EU market lag. Expectations do not point to considerable changes of the dynamics of producers and retail sale prices of goods, while prices of services stagnate at the level of 2009. Prices of raw materials (in Euro) dropped in the last month (until the middle of November), particularly prices of food, while prices of gold increased. However, prices of raw materials in November were higher than in November 2011. Average wages

continued to decrease, their longer run dynamics decreased as well. Because of enormous drop in the number of working hours average wage per hour increased

After enormous drop of tax revenues in September tax revenues in October increased and substituted the drop. As the drop was the largest in the revenues of direct taxes, their recovery was also the strongest. The revenues of domestic indirect taxes increased considerably, as well. The uncertainty about trends remains due to problems with the data series. Credits to the non financial companies and households continue to decrease, so do the deposits. Credits and deposits decrease in the Euro area as well. In Slovenia, the decline of credits began when BS intensified the requests for capital-assets ratio already in the middle of 2010, in the Euro area this happened when EBA strengthened the request in September. Many banks reacted by lowering credit activity. After the second quarter of 2011, growth of credits was reduced by government activity as well. Due to hard access to capital abroad, government turned to domestic banks and reduced deposits. In such a way, government decreases the support of the banks to business and households, increases instability of the banks liquidity, endangers quality of banks portfolio and results of the banks. Successful balancing of trade balance (by decreasing exports and imports) and increasing surplus on the service account led to a considerable surplus on the current account and consequently to the reduction of foreign debt.

AGREGATNO POVPRŠEVANJE IN PRIČAKOVANJA

1. Pričakovano trošenje se zmanjšuje

Domače končno trošenje se je avgusta zmanjšalo za 1.9%. Bolj dolgoročna dinamika se je navkljub temu izboljšala, saj se je trendna rast povečala z negativnih števil na praktično 0 (znižanje medletne stopnje je bilo predvsem posledica precejšnjega skoka v lanskem letu, torej posledica osnove primerjave)!

10

Avgusta so se zmanjšale vse tri komponente domačega končnega trošenja. Še najmanj se je skrčilo trošenje prebivalstva, saj je padlo le za okoli 0.5%, medtem ko se je bolj dolgoročna dinamika celo opazno povečala (dvignila se je na preko 4.5% na letni ravni). Trošenje države se je zmanjšalo za 2%, kar je močno poslabšalo tudi bolj dolgoročno dinamiko (medletna stopnja rasti je padla na -9.9%). Investicije v osnovna sredstva še naprej padajo. Avgusta so se zmanjšale za 5.5%, ker pa je avgust sezonsko zelo šibak, se je bolj dolgoročna dinamika investicij navkljub tekočemu pešanju vseeno povečala (vendar je ostala še naprej negativna)!

Podatki o izvoznem povpraševanju so dostopni do septembra, ko je izvoz bolj dolgoročno opazno opešal, čeprav je tekoče (sezonsko) močno porasel (medletna stopnja je padla na --4.7%). Dinamika izvoza je precej bolj opešala kot v EU, razlika je celo preseгла razliko v povečanju izvoznih cen, v letu dni so namreč izvozne cene v Sloveniji porasle za 5.3 odstotne točke manj kot v EU, medtem ko je bil zaostanek Slovenije v izvozni (letni) dinamiki 6.7 odstotnih točk.

Ovire poslovanja industrije - povpraševanje

Vir: EC; lastni izračuni

Opomba: Odstotek podjetij industrije, ki jih nezadostno povpraševanje ovira pri poslovanju

Tako podjetja iz industrije kot iz storitvenih dejavnosti vse bolj ovira pešanje povpraševanja. Čeprav izvozno povpraševanje v Sloveniji peša le malo bolj kot v EU, postaja za industrijo nezadostno povpraševanje že opazno večja ovira kot v sredini 2011, medtem ko se v storitvenih sektorjih nezadostno povpraševanje sploh še ni opazno zmanjšalo pod krizno raven (iz leta 2009).

Ovire poslovanja za storitvene dejavnosti – nezadostno povpraševanje

Vir: EC; lastni izračuni

Opomba: Odstotek podjetij storitvenih dejavnosti, ki jih nezadostno povpraševanje ovira pri poslovanju

11

Pričakovana dinamika trošenja se hitro zmanjšuje tako v industriji kot v storitvenih dejavnostih. Tako je pričakovano izvozno in skupno povpraševanje industrije že močno pod dolgoletnim povprečjem (padlo je že skoraj na polovico kriznega padca), saj delež anketiranih podjetij, ki pričakujejo zmanjšanje izvoznega trošenja, že presega delež tistih, ki pričakujejo povečanje izvoznega trošenja. Istočasno pa dolgoletno povprečje deleža tistih, ki pričakujejo povečanje izvoznega trošenja presega delež tistih, ki pričakujejo zmanjšanje, za okoli 25% vseh anketiranih. Pešanje pričakovanega izvoznega trošenja je v EU podobno kot v Sloveniji. V storitvenih sektorjih je pešanje pričakovanega trošenja še izrazitejše, saj delež tistih podjetij, ki pričakujejo padanje trošenja presega delež tistih, ki pričakujejo povečanje trošenja kar za 15% vseh anketiranih (na dolgoletnem povprečju je položaj ravno obraten!). Tudi v EU se pričakovanja storitvenih podjetij podobno hitro poslabšujejo. Le pričakovano trošenje gospodinjstev (trgovine na drobno) se še zadržuje na dolgoletni ravni!

2. Usihanje blagovne menjave, uvoza hitreje kot izvoza: posledica recesije

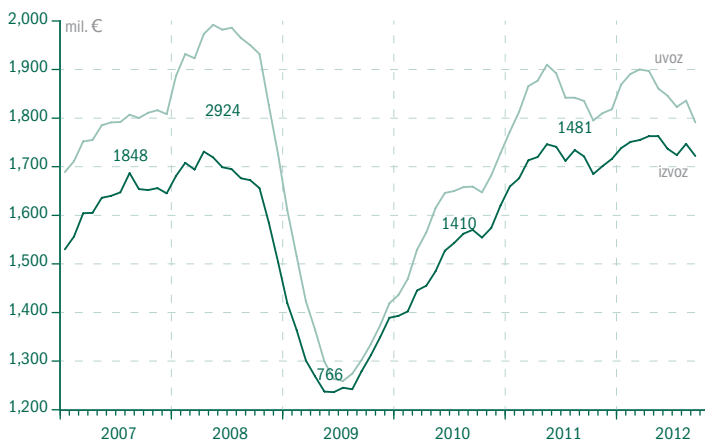
Izvoz vse hitreje izgublja še preostalo moč vlečnega konja gospodarske aktivnosti, kar ob recesiji v EU in pesimističnih napovedih ne preseneča. Hitrejše padanje uvoza kot izvoza le

potrjuje, da so recesijske tendence v Sloveniji še močnejše kot v EU kot celoti. Izravnavamo blagovno bilanco vse bolj osiromašeni.

Septembra 2012 je skupni izvoz znašal 1785 milijonov € (kar 5.5% manj kot septembra lani), pri čemer je bila odprema blaga v EU 1232 milijonov € (kar 6.8% manj kot pred letom), izvoz v nečlanice EU pa 553 milijonov evrov (2.4% več kot pred letom). Skupni uvoz je bil septembra letos 1778 milijonov € (13.1% manj kot septembra 2011), pri čemer je bil prejem blaga iz EU 1369 milijonov € (13.4% manj), uvoz iz nečlanice EU pa 410 milijonov € (11.8% manj kot leto prej). Tako je bil septembra dosežen presežek 7 milijonov € v skupni blagovni menjavi, pokritje skupnega uvoza z izvozom je znašalo 100.4. V menjavi s članicami EU je bil primanjkljaj 137 milijonov € in pokritje uvoza z izvozom 90.0%. V menjavi z nečlanicami EU pa je bil presežek 143 milijonov € in pokritje 134.9%. Delež EU v izvozu je bil 69%, v uvozu 77%.

12

Trgovinska menjava
(milijoni €)

Vir: SURS, lastni izračuni

Opomba: številke kažejo letne trgovinske primanjkljaje

V prvih treh četrtletjih letos je tako znašal skupni izvoz 15635 milijonov € (le še 0.3% več kot v enakem obdobju 2011), uvoz 16458 milijonov € (1.6% manj kot lani), kar pomeni primanjkljaj 823 milijone € in 95.0% pokritje uvoza z izvozom. V menjavi s članicami EU je bil v devetih mesecih skupaj izvoz 10857 milijonov €, uvoz 12532 milijonov €, kar pomeni primanjkljaj 1675 milijonov € in 86.6% pokritje uvoza z izvozom. V menjavi z nečlanicami EU je bil v obdobju letošnjih devetih mesecev izvoz 4777 milijonov €, uvoz 3926 milijonov €, kar pomeni presežek 851 milijon € in 121.7% pokritje uvoza z izvozom. Delež EU v devetmesečnem skupnem izvozu znaša 69.4% in se še naprej letos postopno zmanjšuje, v uvozu 76.1% in tudi neznatno pada.

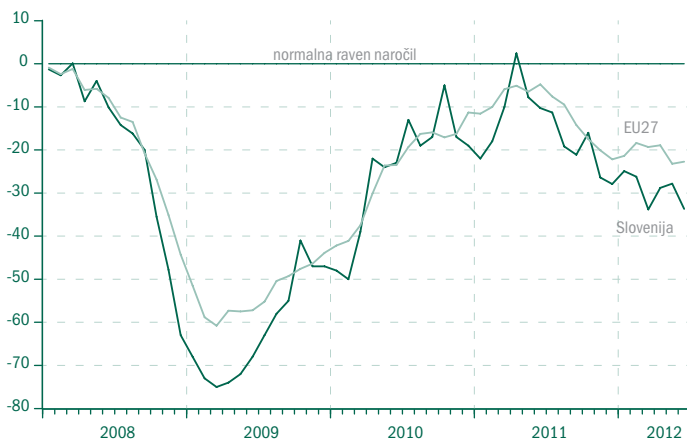
3. Ohlajanje gospodarske klime se nadaljuje

Gospodarska klima se je v oktobru še bolj ohladila. Po anketi Statističnega urada Republike Slovenije (SURS) o gospodarski klimi je njen kazalnik v oktobru padel za 2 odstotni točki, od oktobra lani je nižji za 13 odstotnih točk, hkrati pa je njegova vrednost za 22 odstotnih točk nižja od dolgoletnega povprečja. Na oktobrsko ohlajanje gospodarske klime je vplivalo znižanje zaupanja v vseh opazovanih dejavnostih.

Vrednost kazalnika zaupanja v predelovalnih dejavnostih v oktobru je bila za eno odstotno točko nižja kot predhodni mesec, glede na oktober lani je bila njegova vrednost nižja za 9, glede na dolgoletno povprečje pa za 14 odstotnih točk. V primerjavi s septembrom se je v oktobru najbolj znižala vrednost kazalnika skupna naročila, vrednost kazalnika zagotovljena proizvodnja je ostala enaka, zvišala pa se je le vrednost kazalnika pričakovano skupno povpraševanje.

13

Naročila v predelovalni dejavnosti

Vir: Eurostat

Upad optimizma v storitvenih dejavnostih se še nadaljuje, saj je bila vrednost kazalnika zaupanja v teh sektorjih v oktobru za 3 odstotne točke nižja kot predhodni mesec in hkrati za 37 odstotnih točk nižja od dolgoletnega povprečja, v primerjavi z oktobrom lanskega leta je bila njegova vrednost nižja za 20 odstotnih točk.

Zaupanje v gradbeništvu se je ponovno znižalo, saj je bila vrednost kazalnika zaupanja v tem sektorju v oktobru v primerjavi s predhodnim mesecem nižja za dve odstotni točki, v primerjavi z lanskim oktobrom je bila enaka, hkrati pa je bila za 27 odstotnih točk nižja od dolgoletnega povprečja. Vrednosti kazalnikov pričakovanj za naslednje tri mesece so se v

primerjavi s septembrom večinoma znižale, zvišala se je le vrednost kazalnika pričakovana skupna naročila. Oktobra je bil glavni omejitveni dejavnik v gradbeništvu nezadostno povpraševaje, s čimer se je spopadalo 53% gradbenih podjetij.

Vrednost kazalnika zaupanja v trgovini na drobno v oktobru se je glede na september znižala za 6 odstotnih točk, glede na oktober lani pa je bil kazalnik nižji za 19 odstotnih točk. Tudi vrednosti kazalnikov pričakovanj za naslednje 3 mesece so se oktobra v primerjavi s septembrom znižale. V oktobru je bil delež podjetij v sektorju, ki jih tare premajhno povpraševanje, 58%, polovica podjetij pa je kot omejitveni dejavnik navedlo konkurenco v panogi.

14

Gospodarska klima v EU27 se je oktobra v primerjavi z enakim obdobjem lani večinoma poslabšala. Po podatkih Eurostata so se v oktobru 2012 naročila v trgovini na drobno glede na mesec poprej sicer zvišala za 2,2 odstotne točke, glede na oktober lani pa so nižja za skoraj poltretjo odstotno točko. Glede na oktober lani so se v letošnjem oktobru za 7,2 odstotne točke znižala naročila v gradbeništvu, pričakovanja v predelovalnih dejavnostih pa so se poslabšala za kar 15 odstotnih točk. Tudi splošni poslovni optimizem se je v oktobru v evropski sedemindvajseterici znižal in sicer za 4,4 odstotne točke, v primerjavi z lanskim oktobrom pa je bil nižji za 6,6 odstotne točke.

GOSPODARSKA AKTIVNOST IN ZAPOSLENOST

4. Industrijska produkcija znova pada

Industrijska produkcija se je v medletni primerjavi znižala. Po originalnih (nedesezoniranih) podatkih SURS-a je bila industrijska produkcija v septembru za skoraj 5 odstotkov nižja kot v enakem mesecu lani. Impulzni trend kaže, da se je v septembru industrijska produkcija zniževala po stopnji 1,39% mesečno. Zaloge industrijskih produktov pri proizvajalcih so bile za slaba dva odstotka višje kot v mesecu prej, v primerjavi z lanskim septembrom pa za dobre 4 odstotke.

Dejavnost rudarstva se je po originalnih (nedesezoniranih) podatkih SURS-a v letošnjem septembru v primerjavi s septembrom 2011 zmanjšala za 6,4%. Impulzni trend kaže, da se je v septembru dejavnost rudarstva zviševala po stopnji 2,85%.

Produkcija predelovalnih dejavnosti se je po originalnih (nedesezoniranih) podatkih SURS-a v septembru glede na september 2011 zmanjšala za slabih 7%, impulzni trend pa kaže, da se je v septembru dejavnost predelovalne industrije zniževala po stopnji -1,67%..

Po podatkih Eurostata je v septembru glede na avgust industrijska produkcija upadla za 2,3% v EU27, na območju evra (EA17) pa za 2,5%. Glede na september lansko leto pa je v

letošnjem septembru industrijska produkcija v EU27 upadla za 2,7%, na območju evra pa za 2,3%. Med državami članicami, za katere so dostopni podatki, je industrijska produkcija v septembru glede na mesec poprej zrasla v štirih, padla pa v osemnajstih državah in sicer največ na Irskem (-12,6%), največjo rast industrijske produkcije pa so v omenjenem obdobju zabeležili v Estoniji (2,0%).

5. Upad gradbeništva in domačega turističnega povpraševanja

Po podatkih SURS-a je bila vrednost gradbenih del septembra letos za dobrih 17 odstotkov višja od vrednosti gradbenih del, opravljenih v avgustu. Vrednost opravljenih gradbenih del se je v letošnjem septembru v primerjavi s septembrom lani zmanjšala za skoraj 4%, pa tudi impulzni trend opravljenih gradbenih ur kaže navzdol in sicer po stopnji -2,8% mesečno.

15

Število turističnih prenočitev se je nekoliko povečalo. Avgusta letos jih je bilo za 2,5% več kot v enakem mesecu leta 2011, hkrati pa se je skupno število prenočitev v osmem mesecu letos zviševalo po mesečni stopnji 0,72%. Spet je prišlo do porasta tujega turističnega povpraševanja, saj je v avgustu število turističnih prenočitev tujih gostov glede na avgust 2011 poraslo za 6,3%. Impulzni trend prenočitev tujih gostov v avgustu kaže pozitivno rast po stopnji 1,61%. Hkrati se je v avgustu število prenočitev domačih gostov zmanjšalo za dobre 4% glede na enak mesec v lanskem letu; tudi impulzni trend prenočitev domačih gostov v avgustu kaže krčenje po stopnji 1,3%.

Podatki SURS-a o transportu za september 2012 kažejo, da je bilo v javnem cestnem prevozu prepeljanih za 5,1% manj, v zračnem prevozu pa kar za 18% manj potnikov kot septembra lani, število opravljenih potniških kilometrov je bilo v javnem cestnem prevozu za 2% manjše, v zračnem prevozu pa za slabih 18%. V cestnem mestnem prevozu je bilo septembra prepeljanih za dobro desetino manj potnikov kot v istem mesecu 2011. Potniški promet na brniškem letališču se je v septembru glede na september 2011 zmanjšal za slabih 14%. V pomorskem prevozu je bilo v septembru prepeljanega za dobrih 14% več blaga in opravljenih za dobre 4 odstotke več tonskih kilometrov kot septembra lani.

6. Sezonsko povečanje števila brezposelnih

Na trgu dela se je stanje nekoliko poslabšalo. Število aktivnih prebivalcev se je po podatkih SURS-a v septembru zmanjšalo na 913758 oziroma za 733oseb glede na mesec prej, glede na lanski september pa se je število zmanjšalo za dobrih 18 tisoč oseb oziroma 1,9%. V septembru je bilo v Sloveniji 808317 delovno aktivnih prebivalcev. Glede na avgust se je število delovno aktivnih zmanjšalo za 103 osebe oziroma 0,01%, glede na september lanskega leta pa za dobrih 16 tisoč oseb oziroma 2%. Med zaposlenimi osebami jih je bilo v septembru še vedno dobrih 92% zaposlenih pri pravnih osebah, njihovo število pa se

je od septembra lani zmanjšalo za dober odstotek. Število zaposlenih pri fizičnih osebah se je glede na september 2011 zmanjšalo za 4,8%. Med samozaposlenimi pa je bilo 58% samostojnih podjetnikov posameznikov, katerih število se je v septembru povečalo za 159, od septembra lani pa se je to število zmanjšalo za 436 oseb oziroma 0,8%.

16

Po podatkih ZRSZ je bilo v Sloveniji v oktobru registriranih 110886 brezposelnih oseb, kar je za 5445 oseb oziroma 5,2% več kot v septembru, s tem se je brezposelnost zvišala na raven iz lanskega oktobra. V letošnjem oktobru se je na Zavodu za zaposlovanje na novo prijavilo 14730 brezposelnih, kar je dobri dve tretjini več kot v septembru in četrtno več kot oktobra lani. Med novo prijavljenimi je bilo 6298 iskalcev prve zaposlitve, 2060 trajno presežnih delavcev in stečajnikov ter 4859 brezposelnih zaradi izteka zaposlitve za določen čas. Odliv iz brezposelnosti je oktobra znašal 9285 brezposelnih oseb, med katerimi se jih je zaposlilo oziroma samozaposlilo 4946, kar je dobro desetino manj kot septembra, v primerjavi z oktobrom 2011 pa je bilo zaposlitev več za 13,5%.

Po podatkih Eurostata je bila septemrska stopnja brezposelnosti na območju evra (EA17) 11,6%, kar je glede na mesec poprej porast za 0,1 odstotne točke ter 1,3 odstotne točke več kot v septembru 2011. V celotni evropski sedemindvajseterici (EU27) je bila stopnja brezposelnosti v septembru 10,6% in se je glede na enak mesec lani povečala za 0,8 odstotne točke. Po Eurostatovih ocenah je bilo v septembru 2012 v EU27 25,8 milijona brezposelnih oseb, od teh 18,5 milijona na območju evra. Med posameznimi članicami EU so v septembru 2012 najnižjo stopnjo brezposelnosti zabeležili v Avstriji (4,4%) in v Luksemburgu (5,2%), najvišjo pa v Španiji (25,8%) in v Grčiji, za katero julijski podatek znaša 25,1%.

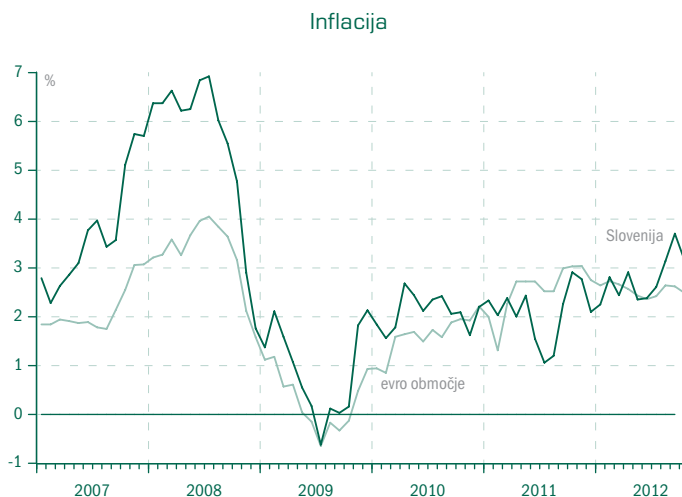
CENE IN PLAČE

7. Cene surovin še naprej navzgor potiskajo cene blaga

Cene so oktobra porasle za 0,1%, bolj dolgoročna dinamika pa je ostala praktično nespremenjena (padec medletne stopnje je bil posledica skoka cen v lanskem oktobru, torej osnove primerjave).

Povečale so se cene blaga, medtem ko so cene storitev padle. Zaradi jesenske zamenjave kolekcij so porasle predvsem cene obleke in obutve, zaradi povečanja trošarin pa cene tobačnih izdelkov. Prve so k skupni rasti cen prispevale 0,6 odstotne točke, druge pa 0,2 točke. Skupini proizvodov z največjim zmanjšanjem cen sta bili rekreacija in kultura (predvsem so se zmanjšale cene počitnice v paketu) ter goriva in energija. Obe skupini sta skupni indeks cen zmanjšali za po 0,3 odstotne točke.

Harmonizirani indeks cen je primerljiv med državami EU. V Sloveniji se je oktobra povečal za 0.3% in je bil za 3.2% višji kot pred letom. V evro območju je oktobra porasel za 0.2% in je bil za 2.5% višji kot pred letom. Pri tem je bila dinamika cen storitev v Sloveniji počasnejša, blaga pa hitrejša kot v evro območju. Pri blagu še zlasti prednjači energija, saj je rast osnovne inflacije, ki ne vsebuje cen energentov in hrane enaka v evro območju in Sloveniji, medtem ko se je energija v letu dni v Sloveniji podražila za 10.4%, v evro območju pa le za 7.3%.

Vir: Eurostat

17

Proizvajalčeve cene se oktobra niso spremenile in so bile za 0.8% višje kot pred letom. Cene so porasle za blago namenjeno v izvoz izven evro območja in na domači trg. Tudi bolj dolgoročno rast proizvajalčevih cen je podobne narave, saj je medletna rast proizvajalčevih cen za izvoz na ne-evrske trge oktobra dosegla 1.7%, za domači trg 1.2%, cene za izvoz na evrski trg pa so se v letu dni celo malenkost zmanjšale. Še naprej so najbolj živahne cene blaga za netrajno široko porabo.

Pričakovanja ne kažejo opaznega spreminjanja dinamike proizvajalčevih cen in cen na drobno blago, ene in druge se gibljejo okoli dolgoletnega povprečja. Istočasno pa se pričakovane cene storitev hitro umirjajo in so že na ravni, ki so jo dosegle v kriznem letu 2009 - del anketiranih podjetij, ki pričakuje zmanjšanje cen, presega tiste, ki pričakujejo povečanje cen za 15% vseh anketiranih!

Cene surovin (v evrih) so v zadnjem mesecu (do sredine novembra) padle za 1.2%. Najbolj so se zmanjšale cene hrane (v evrih za 2.8%), medtem ko so najbolj porasle cene zlata (za 2.3%). V sredini novembra so bile cene surovin še precej višje kot pred letom (v evrih za

8%), pri tem so prednjačile cene hrane, ki so bile skoraj za 13% (v evrih) višje kot takrat. V zadnjem letu so se najbolj pohlevno gibale cene neprehrambenih kmetijskih surovin, saj so letošnjem novembru še za okoli 6% (v evrih) nižje kot pred letom dni!

8. Opazen padec števila plačanih ur

Povprečne plače se še naprej znižujejo. Septembra so se zmanjšale za 1.6%. Zmanjšala se je tudi njihova bolj dolgoročna dinamika, saj so bile v letošnjem septembru že za 1.2% nižje od lanskih v istem mesecu.

18

Septembra so se zmanjšale povprečne plače v vseh dejavnostih razen treh; »sistematično« rast plač sta imela le oskrba z električno energijo ter promet in skladiščenje, medtem ko so v izobraževanju plače sicer porasle, vendar so s tem le malo zavrle bolj dolgoročno padanje. Najbolj so se plače zmanjšale v sektorju oskrbe z vodo in v kmetijstvu (z lovom, gozdarstvom in ribištvom), kjer so povprečne plače septembra padle za prek 4%.

Bolj dolgoročna rast plač je bila pozitivna le še v štirih dejavnostih, namreč, v predelovalni dejavnosti, oskrbi z električno energijo in plinom, prometu in skladiščenju ter finančnih dejavnostih. Še naprej so, po bolj krepki dolgoročni dinamiki, daleč v vodstvu plače v sektorju oskrbe z elektriko in plinom. Bolj dolgoročno najbolj zaostaja dinamika plač v gradbeništvu, izobraževanju ter kulturnih in razvedrilnih dejavnostih; v vseh treh padajo plače bolj dolgoročno po preko 3% na letni ravni!

Povprečno število plačanih ur se je septembra močno zmanjšalo; mesečno število ur je padlo celo na 158, kar je za 7% nižje od običajnega (sezonskega) števila ur v septembru. Zato je, navkljub padcu povprečne mesečne plače, povprečna plača za plačano uro močno porasla. Glede na avgust se je plača za plačano uro septembra povečala za 9%, v letu dni pa za 5.6%!

FINANČNA GIBANJA

9. Navkljub velikemu povečanju nejasna dinamika javnofinančnih prihodkov

Oktober mineva že leto dni, od kar podatki o javnofinančnih prihodkih niso popolni, slika dejanske dinamike pa zamegljena.

Po zelo močnem padcu javnofinančnih prihodkov v septembru, so v oktobru prihodki močno porasli in v veliki meri nadomestili septembrski izpad (povpreček septembra in oktobra presega letošnje mesečno povprečje).

Ker je bil izpad septembra največji pri neposrednih davkih in ostalih prihodkih, ne preseneča, da je bil tudi porast največji prav pri teh davčnih oblikah. Ker pa so, istočasno, v lanskem oktobru (predvsem zaradi težav pri obdelavi javnofinančnih podatkov) močno padli prihodki prav pri teh davčnih oblikah, je oktobra letos medletna stopnja rasti neposrednih davkov in ostalih prihodkov zelo močno porasla. Vendar na osnovi takšnega povečanja prihodkov, zaradi neustreznega obdelovanja podatkov, ni mogoče zanesljivo reči, kakšna je dejanska (trendna) dinamika prihodkov.

Ker so tehnične težave z obdelovanjem podatkov vezane na prispevke, si oglejmo le dinamiko davčnih prihodkov od ostalih neposrednih davčnih oblik. Davki od dobička pravnih oseb so oktobra precej porasli, opazno so presegli septembrsko raven, kakor tudi povprečno mesečno raven v letošnjem tretjem četrletju (za 4.4%) ter povprečno mesečno raven v zadnjem četrletju lani (za 3.6%!). Tudi dohodnina je bila oktobra izdatna, višja kot v letošnjem septembru, kot v povprečju celotnega tretjega četrletja kakor tudi povprečja v zadnjem četrletju lani.

Tudi prihodki od domačih davkov na blago in storitve so se oktobra, po opaznem septembrskem padcu, močno povečali. V povprečju septembra in oktobra so se domači davki na blago in storitve močno povečali tako glede na isto obdobje lani, kakor tudi glede na mesečno povprečje drugega (in tretjega) četrletja. Do opaznega skoka je oktobra prišlo pri obeh najbolj pomembnih davčnih oblikah domačih davkov na blago in storitve (pri davku na dodano vrednost in pri trošarinah). Pri obeh je bil september precej nižji od normalnih (sezonsko pričakovanih) vrednosti. Zaradi pogostih močnih premikov timinga vplačil pri obeh davčnih oblikah, se postavlja vprašanje, kolikšen del oktobrskega povečanja je posledica le premika timinga vplačil? Vprašanje je še toliko bolj na mestu, ker je najbolj stabilna komponenta domačih davkov na blago in storitve (davek na dodano vrednost od uvoza blaga in storitev) letos oktobra za približno 2% nižja od ustrezne vrednosti v lanskem letu! Potrebno bo torej počakati še kakšen mesec za dokončno oceno dinamike domačih davkov na blago in storitev na začetku četrtega četrletja!

10. Država pospešeno izriva privatni sektor iz kreditne podpore

Kreditni privatnemu nefinančnemu sektorju se še naprej zmanjšujejo. Septembra so skupni krediti podjetjem in prebivalstvu padli za 0.4%, medletno pa praktično za 4%; zmanjševali so se (po medletnih stopnjah) tako krediti gospodarstvu kot prebivalstvu.

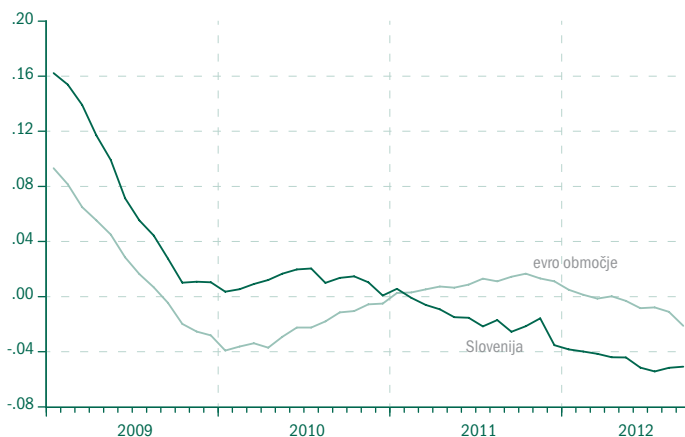
Tudi depoziti so se septembra zmanjšali. Tekoče in medletno so se zmanjšali za približno 1%. Medtem ko se dinamika depozitov prebivalstva sistematično zmanjšuje že nekaj časa, pa rast depozitov podjetij bolj niha, vendar sta septembra padli tako ena kot druga.

Tudi v evro območju se zmanjšujejo tako skupni krediti privatnim osebam kot tudi skupni depoziti privatnih oseb, čeprav je pojevanje rasti pri obeh nekaj počasnejše kot v Sloveniji.

V Sloveniji se je začelo zmanjševanje kreditov po sredini 2010, ko je BS začela zaostrovati kapitalske zahteve bank, podobno je bilo tudi v evro območju, le da se je tam padanje kreditov začelo šele po septembru lani, ko je tudi EBA dodatno zaostрила kapitalske zahteve do bank. Ker je ponudba kapitala majhna, skuša veliko bank zaostrene kapitalske zahteve doseči z zmanjševanjem obsega terjatev.

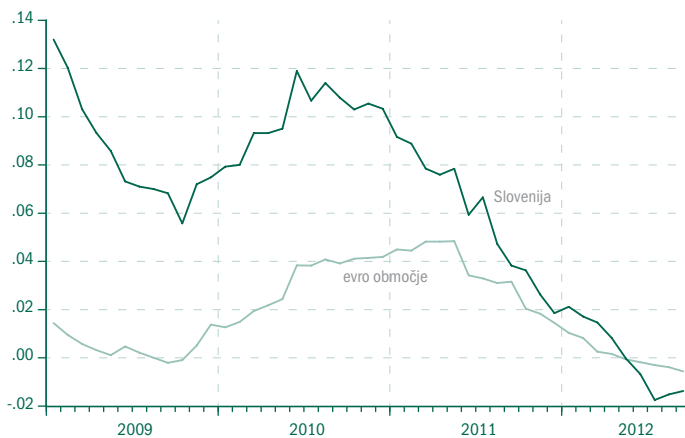
20

Krediti podjetjem

Vir: ECB; BS; lastni izračuni
Opomba: Medletne stopnje rasti

Kreditni prebivalstvu

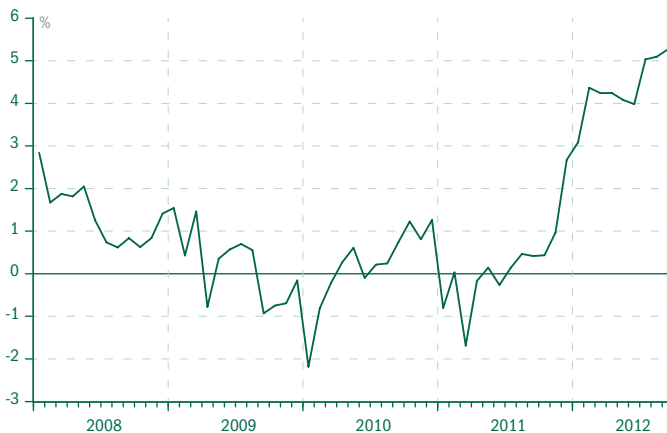

Vir: ECB; BS; lastni izračuni
Opomba: Medletne stopnje rasti

Po drugem četrtletju lani je v Sloveniji rast kreditov privatnemu sektorju začela zmanjševati tudi centralna država, saj pospešeno zmanjšuje ustrezen kreditni potencial bank. Ker ima država po referendumskem padcu pokojninske reforme in še zlasti dogodkih v letošnjem poletju zelo otežen dostop do denarja na kapitalskih trgih v tujini, se je v sili začela še v večji meri zatekati po denar k domačim bankam. Polega tega je v letošnjem letu začela še opazno umikati depozite iz bank. Ker to dela še parcialno, zelo različno zmanjšuje kreditni potencial po bankah in tako še dodatno zmanjšuje njihov podporo gospodarstvu in prebivalstvu (saj BS s kapitalskimi zahtevami penalizira konkuriranje bank s pasivnimi obrestnimi merami). Tako država pospešeno izriva privatne posojilojemalce (podjetja in gospodinjstva) iz kreditne podpore - samo v letu dni je skrčila kreditni potencial bank za preko 2.5 milijarde. Istočasno pa povečuje nestabilnost likvidnosti bančnega sistema, zaradi padanje svoje bonitete vse bolj ogroža tudi kvaliteto bančnega portfelja in torej tudi rezultat domačih in tujih bank v Sloveniji (s potencialnimi slabitvami na njene obveznice).

21

Neto terjatve bank do države

Vir: BS; lastni izračuni

Opomba: Neto terjatve do centralne države v odstotkih bilančne vsote

Septembra so depozitne obrestne mere ostale praviloma nespremenjene, medtem ko so se posojilne obrestne mere podjetjem povečale za okoli 0.1 točke, pri kreditih do 1 milijona, oziroma za preko 0.3 točke, pri kreditih prek 1 milijona. Posojilne obrestne mere za kredite prebivalstvu so porasle manj kot pri kreditih podjetjem, pa še to le pri potrošniških kreditih. V tujini se obrestne mere na drobno (tako depozitne kot posojilne) po poletju počasi zmanjšujejo.

11. Presežek v devetmesečni tekoči bilanci znaša 2.5% lanskega celoletnega BDP

Uspešno izravnavanje blagovne bilance (z zmanjšanjem vrednosti izvoza in uvoza) ob rasti storitvenega presežka vodi v znaten presežek v tekoči bilanci s tujino. Zato se tudi zunanja zadolžitev zmanjšuje.

V tekoči plačilni bilanci je bil septembra dosežen znaten presežek 170 milijonov €; v enakem mesecu 2011 je bil presežek le 10.1 milijona €. Pri tem je bil v blagovni menjavi septembra presežek 76.9 milijonov € (leto prej primanjkljaj 96.5 milijonov €), če je izvoz merjen f.o.b., uvoz pa c.i.f.. V storitveni menjavi je septembrski presežek 168.1 milijonov € (v enakem mesecu lani je bil 154.9 milijonov €), saldo dohodkov faktorjev znaša -63.5 milijonov € (-55.8 milijonov €) in primanjkljaj v tekočih transferih -11.5 milijonov € (septembra lani presežek 7.4 milijonov €).

22

Plačilna bilanca
milijoni €

	2011	2012	2011	2012
I. Tekoči račun	37,3	409,3	10,1	170
1. Blago	-659,9	-306,5	-96,5	76,9
2. Storitve	1.072,50	1.239,10	154,9	168,1
3. Dohodki	-466,7	-475,5	-55,8	-63,5
4. Tekoči transferi	91,4	-47,7	7,4	-11,5
II. Kapitalski in finančni račun	-280,3	-445,5	-92,2	-202,2
B. Finančni račun	-260,5	-479,1	-95,5	-200,7
1. Neposredne naložbe	477,6	333,8	112,5	21,5
2. Naložbe v vrednostne papirje	1.852,40	-1.727,90	-447,9	-219,2
3. Finančni derivativi	-118,1	-29,8	-16,2	2,4
4. Ostale naložbe	-2.525,60	932,7	227	-28,8
5. Mednarodne rezerve	53,2	12,1	29,1	23,4
III. Neto napake in izpustitve	243	36,2	82,2	32,2

V prvih treh četrtletjih 2012 je bil v tekoči plačilni bilanci dosežen zavidljiv presežek 409.3 milijonov €, kar je kar 2.5% celoletnega domačega produkta v 2011, v enakem obdobju lani pa je bil presežek le 37.3 milijonov €. Pri tem je bil letos blagovni primanjkljaj -306.5 milijonov € (v enakem obdobju lani -659.9 milijonov €), presežek v storitveni menjavi je 1239.1 milijonov € (lani 1072.5 milijonov €), primanjkljaj v dohodkih faktorjev znaša -475.5 milijonov € (-466.7 milijonov €), neto tekoči transferi pa znašajo -47.7 milijonov € (lani so bili pozitivni 91.4 milijone €).

Saldo na kapitalskem in finančnem računu znaša v letošnjih treh četrtletjih skupaj -445.5 milijonov € (povečanje terjatev ali zmanjšanje dolgov, približno ustrezno presežku na

tekočem računu), v enakem obdobju 2011 pa je bil -280.3 milijone €. Neto neposredne naložbe so bile 333.8 milijonov € (lani 477.6 milijonov €), neto portfeljske naložbe -1727.9 milijonov € (1852.4 milijonov €) in neto ostale naložbe 932.7 milijonov € (-2525.6 milijonov €). Mednarodne rezerve pri Banki Slovenije so se v devetih mesecih 2012 povečale za 12.1 milijone € (v enakem obdobju lani za 53.2 milijonov €), statistična napaka pa znaša kar le 36.2 milijona € (lani je bila v enakem obdobju kar 243.0 milijonov €).

Bruto zunanji dolg je konec avgusta 2012 znašal 40406 milijonov €, kar je še naprej najmanj v 2012, neto dolg pa 13636 milijonov € (najmanj po decembru 2011). Bruto dolg je od maksimuma v marcu 2012 manjši že za 2099 milijonov €, neto dolg pa od maksimuma v februarju 2012 že za 1027 milijonov €. Mednarodne rezerve Banke Slovenije so znašale konec septembra 761.6 milijonov € (27.9 milijonov € manj kot mesec prej), pri čemer je bilo zlata za 141.0 milijonov €, imetij SDR za 247.2 milijonov €, rezervna pozicija pri MDS je znašala 149.1 milijonov €, klasičnih deviznih rezerv pa je bilo za 224.4 milijone €.